Број 301. У Новом Саду, у уторак 20 децембра 1905. Година XL.

„Застава“ излази сваки дан двапута, а недељом свечом и данима иза недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је кућа г. Јов. Т. Чавића, у Новом Саду, на пијаци.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Тешки дани.

Петроград, 16. децембра 1905.

Озбиљни и тешки дани у Русији још непрестано трају. Револуција је у Петрограду „из ненадно избила; али је већ ту и попустила. Револуционарни покрети су у самом Петрограду угушени и сведени на појединачне испаде. Свет се примирује и расхлађује. Али је револуција из престонице пренесена у провинцију и тамо непоштедно и страшно витла својим пустошењем. Сеоско становништво се дигло и повело за револуционарима, који траже да саломе и униште царевину. Револуционарни одбори, који су врло добро организовани, наставили су револуцију у народу, међу сеоским становништвом. И у народу се дешавају страшне и ужасне ствари. Извештаји из појединих и удаљених места у унутрашњости Русије морају да забрињавају сваког поле мислећег човека. На уснама свачијим лебди питање: докле ће трајати овако стање? Хоће ли се једном узбуђене масе народа умирити? Јер, потраје ли овако, може се свет острвити, може наступити анархија која може још више бацити народ у крв, а државу у пропаст...

Царски манифест јако је дејствовао на народ руски. Али друштво руско, које се тада усталасало, није било могућно једним манифестом зауставити. Покрет овај није у стању да заустави ни влада ни војска; него то може учинити једино само руско друштво. Али, оно је на несрећу, распарчано у партије и гомиле, које међу собом немају ничега заједничког — сем мржње према влади, која данас показује добре смерове. Групе поједине, према политичким програмима јако су подељене: Једни мисле да царски манифест треба опорећи, устав и слободе тргнути натраг и завести најстрожије мере противу општег покрета, као да би се тим револуција угушила. Та је група противу Витеа и његове владе и сва средства употребљује да га сруши. Витеу та група баца у грех да је он и дејствовао на цара да народу да устав и слободе.

Друга група тражи слободе у најширим размерама; али она не верује ономе што манифест царски обећава и напада владу што је дала народу пуно лепих и слатких речи; али не и дела, као да се за месец и два могу спровести реформе и установе, за које године потребују.

Трећа група тврди да су дате слободе недовољне и напада Витеа и владу што те слободе не да у још већем размеру. И она је против владе, ма да је у исто време и против анархије, са којом се влада бори.

Четврта група тражи аутономију Финске и Пољске — и она напада Витеа и владу, што тај предлог не извршују. Пета тражи енергично право Чивута у Русији, који су народ оголили. Они највише подривају државу и највеће јој ударце наносе. А шта би из тога само могло понићи? Још страшније крвопролиће. Јевреји су у Русији, нарочито у народу омрзнути...

Све ове поменуте групе и фракције износе предлоге за угушење револуције и анархије; али ни једна не предузима мере, нити приступа влади да је помогне у овим и сувише озбиљним приликама. Према министру-председнику Витеу и према његовој влади све се групе и фракције непријатељски понашају. С тога је влада немоћна да онај крвави пир заустави и спречи анархију, која је почела да подрива темеље великој руској царевини.

Неколико депутација удружење новинара, вође појединих политичких група и партија споразумевали су се са Витеом; али ни једна од поменутих група није отворено приступила њему да га озбиљно помогне. А он има врло незгодан положај: доле да угушује револуцију, без помоћи самога друштва, а горе, да сузбија страшне назадњаке, које предводи гроф Игњатијев и који раде да цар отпусти Витеа и да опет буде заведена кнута и нагајка, тамница и апсолутизам. Неоспорно је, положај Витеов јесте веома тежак; није доста да победи револуцију, он мора победити и назадњаке у царском двору, који су врло моћни. Тек кад обоје победи онда је тек извршио своју задаћу. М.

Попис становништва у Старој Србији.

(Извештај „Застави“.)

Гилане, 15. дец. 1905.

Кад су европске силе притисле Турску око увођења реформа и успостављања реда у држави, Турска у оном грдном хаосу, у оном очајању а видећи пред собом једну велику празнину у својој хазни (благајни), лати се на првом месту, да ту празнину од јадне сиротиње попуни са пописом становништва. Питаћете какве има везе добитак са пописом становништва. Те да видите грдан добитак, јер свакоме лицу на особу дају по једно наштампано парче артије звани „нофуз“, и за то наплаћују по 3 гроша (3 сексера). Зар ово није мало, кад се зна да у Турској има неколико милијона становника.

Народност нам није призната и то је једно велико зло, које кочи точак општем нашем напретку. У том проклетом „нофузу“ пре у рубрици „милет“ (народност) попуњавали су са „ортодокс“ (православни) али сада и то нам избацише и пишу „христијан“ (хришћанин), у хришћане спадају: Срби, Бугари Грци, Руси, Немци, Французи и т. д. и т. д Дакле за народност ни помена у „нофузима“. Зар јадни Турци и не појимају шта је то народност и за њих постоји само вера. Али фала Богу, те се сад тешимо у томе, што и самим Турцима није призната народност. Врло смешна ствар и ви јадни Турци дочекасте да вам се у својој држави не призна народност. У рубрици „милет“, попуњавају са „Ислам“ (вера Мухамедова). Ни Бугарима види се из „нофуза“ да није призната народност. Ко овако од Турске траже, дал' европске силе или сама Турска? Пре три године вршен је попис у Пећи сад у Гилане. Дал' наши претпостављени воде о овоме рачуна?

Баш су ови наши Арнаути паметне главе. Виде да се врши попис и да се наплаћује за „нофуз“ 3 гроша па што не би којег Србина смањили да не плати отворену глобу. Тако су сељака Васу Стојковића, родом из села Драговца ослободили 4. децембра од „нофуза“. Пошавши у 11 часова из Криве Реке, северно на 4 сата од Гилана, за своје село, сретну га „качаци“ (одметници) ти проклети зликовци и њега на место убију код села Извора. Тако је несрећни Васа отишао на онај свет без „нофуза“. Власт не трага за убице. Чемеран је наш живот.

Царински савез између Србије и Бугарске.

Трговтчки преговори између Аустро-Угарске и Србије прекинути су за неко време. Узрок је томе, што се у бугарском сабору зачуло, да је између Србије и Бугарске склопљен царински савез. Та вест је љуто изненадила бечке дипломате, јер је дошла посве изненада и јер они до сад нису били научени, да у напред не знају све што се у Београду спрема и смера.

Бечки листови одмах су почели јетко да пишу и да прете Србији како ће она имати грдне штете отуда, јер неће сад постићи трговачки уговор са Аустро Угарском. Бечки новинарски извештачи похитали су одмах заступнику Србије у Бечу, дру Вујићу, да дознају, шта је у ствари.

Др. Вујић је у главном рекао:

Кад су прошле године изнети на јавност уговори, који великим силама осигуравају аграрску заштиту царинску, у Србији и Бугарској с правом се забринуше, да ће њихови производи сад наићи на велике тешкоће. И тако се породила замисао, да се обе те државе заједнички одупру тој опасности. На основу тога састадоше се летос у Београду изасланици Србије и Бугарске и два месеца су се саветовали.

ПОДЛИСТАК.

Вредност китова

Један француски путник путујући по Лапланду, забележио је нешто о вредности китова, Он вели да један Кит вреди 35 000 - 40.000 круна, а они од мање расе 4—5000 круна. Уједно вели, да има све мање Лапланђана, који живе номадским животом; сада их има око 5000 и од ових преко 3000 живе у Шведској. Имају једног племенског старешину, зову га краљем, овај имаде пет хиљада северних јелена.

Трава што једе бубе.

У кишовито време на острву Куби појављују се разне бубе, зареници у огромним масама, те наносе огромне штете усеву и ратару. Али недавно је изникла така нека трава, као да ју је сам Бог послао, те хвата гомилама ове зарезнике. Трава има ситне бодље, те овима прободе крила, ноге и тело зарезника. Од осталих зарезника хвата и неку бубицу, која је врло опасна шећерној трсци. Та се трава зове Ceushrus Eclinatus. Но још није тачно утврђено, шта управо ради та трава са ухваћеним, набоденим бубама, али свакако их једе и тако чини велику услугу тамошњим становницима.

Не ћеш милом ти ћеш силом

За време енглеског краља Карла II. био је на гласу певач и свирач у лиру Јон Абел. У томе му нико раван није био. Но био је и ванредне ћуди, своје главе до краја. И напослетку је морао да напусти Енглеску. Пролазио је тако цео свет, и свугде је збирао и новаца и лаворике, где год се појавио, запевао и засвирао. У Варшави је био позван да свира пред краљем, но он је одбијао и ако му је понуђена била врло лепа свота новаца. Узалуд су покушавали да га приволу, све је било узалуд. Тад доби заповест да дође у двор и наравно он је то и учинио. Кад је стигао у двор одведоше га у пространу, лепу дворану, око које је била уздигнута висока галерија. На сред дворане стајала је једна столица и њега понудише да седне на њу. Но чим је сео, а за то нарочито удешене машинерије дигоше столицу у вис све до галерије. У исти час указа се краљ на галерији праћен од целе своје свите. Краљ даде знак а на дворани се отворише двокрилна врата а у дворану појурише два снажна мрка медведа и са разјапљеним чељустима почеше се витлати око високе столице, жудно и крволочно гледећи у онога, што на њој седи. Краљ сад понуди вештака да од ово двоје бира шта хоће: или одмах да пева или да га спусте на сред дворане међу она два дивља медведа. По себи се разуме да се вештак није више дуго предомишљао. Примио је љубазну понуду, те је певао седећи на високој столици, што је лепше и боље умео и знао. И сам је касније често причао, да никад у својем животу није био при бољем гласу.

Склопљен је тада уговор, чије појединости до душе тачно не знам и коме је дато име царински савез. Тај назив не одговара правој ствари, то је само споразум о међусобном слободном промету између Србије и Бугарске у земаљским производима. Трговина са стоком и марвом искључена је из тог савеза. А то је најглавније питање, које се тиче Аустро-Угарске. Др. Вујић је још изнео, како Аустро Угарска нема разлога, да се плаши тог царинског савеза између Србије и Бугарске.

Српски министар финансија др. Марковић изјавио је такођер, да је постигнут трговачки споразум између Србије и Бугарске и то на врло пријатељској основи У уговору употребљена је и реч царински савез. Тај назив је употребљен из разлога, што на тај начин хоће да се искључе из тих повластица остале земље. Постигнуте су нарочите прометне олакшице за врло многе производе, нарочито у пограничном промету, који сад ствара врло пријатељске односе између Србије и Бугарске. Бечки дописник, који је разговарао са др. Марковићем, истиче још, како је др. Марковић нагласио, да ће остварење овог савеса зависити од тога, какве ће трговачке уговоре склопити Бугарска и Србија са осталим силама.

О свему томе доноси „Трговински Гласник“ чланак, из којег вадимо најглавније:

Сва је бечка штампа једногласно гракнула као на глас о неком великом аустро угарском поразу, и сва се бечка штампа упела свим силама да докаже Србији, како за њу може бити само штетан царински савез с Бугарском. А да би се Србији одмах учинило осетне штетне последице од њеног царинскога савеза с Бугарском, аустриска је влада, на глас о том савезу, одмах прекинула привремене преговоре о трговинском уговору с нашим делегатима у Бечу.

Пре свега морамо рећи, да је нетачан глас, који је у Бечу произвео толико запрепашћење. Између Србије и Бугарске закључен је пре неколико месеца, не царински савез, него трговински уговор на врло широкој основи која би доцније могла послужити и за прелаз у царински савез, али која још нема никако тај значај, него је удешена према разликама, које у обе државе постоје у законима и установама унутрашњим и у уговору о спољним ветеринарским односима.

Али је за нас врло поучан овај силан утисак, који је у Бечу произвео глас о царинском савезу између Србије и Бугарске. Чак да ничега другога и нема, што јасно говори у прилог тога царинскога савеза, сам тај утисак и бечко негодовање према њему били би већ по себи несумњиви доказ о превеликим интересима и користима, које за Србију и Бугарску представља њихов царински савез.

Главно је сада, да се Србија и Бугарска не дају ничим помести ни заплашити у усвајању и извођењу закљученога трговинскога уговора и у настављању рада у правцу што тешње заједнице и царинског савеза.

Ни мало се не треба плашити претњи ни опасности, да Аустро Угарска неће пристати на повољан или ни на какав трговински уговор с нама због такога трговинског уговора између Србије и Бугарске Напротив у такој што тешњој заједници између Србије и Бугарске има најбољега јемства и за њихове повољне трговинске уговоре с Аустро Угарском

Сама логика стварних прилика и појава упућују Србију и Бугарску, баш сада, кад једновремено преговарају у Бечу о трговинским уговорима, да договорно и заступају своје трговинске интересе према Аустро Угарској, а у духу и на основи свога већ закљученога трговинскога уговора, који је онолику узбуну произвео у Бечу.

Како се стиче црвен појас.

Пишу нам из Даља (19. децембра о. г.) Овдашњи парох Душан Магарашевић саставио је јуче у црквеној канцеларији неки допис, у којем се истиче, да патријарху на честитку нису ишли зависни већ независни и то из убеђења и тај допис послао је „Сиону“ и „Бранику“. Допис је донео готов у одборску седницу ту га је прочитао и напред спремљена већина га је усвојила. Наш жалосни свештеник хоће тиме да се захвали што је добио црвен појас. На гласу је наш поп Душан Магарашевић. Док с једне стране дојављује све у двор и куће вести, како би проказао и прогонио свакога, који му се не свиди, дотле с друге стране додворује се и котарској и жупанијској области, јер и тамо хоће да га држе за својег човека. Најмилије му је, да се привуче и чује сваку реч, коју људи рекну у разговору против земаљске управе, те то одмах да дојави. И управитељ дворски већ му је био показао пут из двора, због његових лажних извештаја, но ипак чово чини и даље у том правцу услуге. Он вели, код политичке власти је добро забележен, а код црквене још боље, јер ту је одликован црвеним појасом, до којег многи старији, заслужан свештеник није могао још доћи. И сад ће му тек записати у добро, кад „Сион“ и собрат му „Браник“ донесу речени допис у име црквеног одбора даљског, а које су усвојили закупници земаља патријарха Георгија.

Бедне слике из Пеште.

Већ годинама се примећује у Пешти, да чим наступи зима, број бедне сиротиње је тако огроман, да је то један ужас. С тога је недавно основано хумано друштво, које раздељује бесплатно сиротињи хлеба. Обрт у том сиротинском дућану је сада тако велики, да друштво већ сада нема доста средстава да свој сиротињи раздељује. Шта ће тек бити док наступи права зима, када сиротиња буде имала још мање извора за зараду?

Силом хтео да умре — па није ишло.

Из Париза јављају, да је неки творнички радник у својој љубавној жалости на чудноват начин хтео да одузме свој живот. У својој соби посуо је намештај са петролеумом и запалио га, затим се о ноге обесио у сред собе о висећу лампу, и најпосле је бријачем испресецао свој врат. Али сав овај труд беше узалудан: живот огорченог самоубице спасли су, што више није му се десила никаква непогода. Наиме становници у истој кући приметили су ватру у соби, и јурнули су у исту! ватру угасили, обешеном човеку одсекли уже са врата а ране му завезали. Од силног дима се онесвестио, они су га ладном водом брзо прскали да је дошао к' себи По лечничком исказу и ране на врату су биле незнатне, које су ови зашили, и тако је овај заљубљен човек спашен од смрти.

Повреда границе код Меца.

Догађај граничне повреде, о којем се толико пише у француским листовима париским, догодио се овако: Једно оделење немачке артиљерије, што се налази у Мецу, приликом једне вежбе имало је задатак, да са 40 људи и тешким топовима оде преко Горце и Вионвиља у тврђавицу „Кајзерин“. Вођа оделења из забуне није за времена скренуо с пута, што води у Француску на споредни пут према Вионвиљу, који на нека 3 километра с ове стране границе иде с овом упороде. Тврде, да е вођа злонамерно заведен. Како пут, којим је ишао, исто тако иде уз брег, као и онај, којим је требао ићи, он се тако осећао сигурним, да иде правим путем, да је превидео и граничне знакове, који стоје с обе стране пута и уђе у Француску. Тек на по километра с оне страве границе код места св. Аполиње упозоре га сељаци на забуну му. Он се тада одмах поврати натраг се својим оделењем преко границе.

Банкротство једног дипломате.

Не давно је барон Краи именован за посланика у Берлину, који је сад пао под конкурс. Барон Краи је сваком свом пријатељу немилице подписивао неиспуњене менице. И нека госпођа В. добивала је од њега таквих меница али под условом, да их највише до шест хиљада марака може испунити. Али ово дана барон Краи добије изненада извешће од једне иноземне банке, да ова има једну есконтовану меницу са бароновим потписом. Краи није могао да се помогне. Пријавио се код брауншвајгског регента, безуспешно, јер је морао и свога звања да се одрече. После тога је искао против себе курателу. Коли и су му укупни дугови, није још познато. Имање му је мање од дугова, и тако ће веровници тешко бити удовољени.

ЛИСТАК.

Пропаст света.

Приповетка од **Фридриха Тима.**

(Наставак.)

III.

Идући дани донеше сиромаху професору Кинеману и сувише једа. — Што је ближе долазио судбоносни дан, све су мање могли многи и многи свој немир савладати. Његова објашњења беху уродила плодом — свету беше то доста, да могућност судара још увек није потпуно искључена, па да ствара себи најстрашније представе. И ако не беше нико тако луд, као некада пре 1000 година да своје имање протраћи, како би га још на земљи уживао, то је ипак било доста плашљиваца, који су већ сада увидели, како им прети лава, каквога брега, што ватру бљује, где су од комете однети у светски простор, те тамо лебде између неба и земље у најкритичнијој ситуацији.

„Људи су полудели“, викаше професор Кинеман, кад је баш опет прочитао један допис у градским новинама, у коме се духовито предлаже, да се сви људи ујутру 13. новембра тако јако опију, те да или тек 14. новембра до свести дођу, или да их у њиховом несвесном стању затече катастрофа. — „Такова глупост, али наравно, овај брбљавац, овај шарлатан, овај Гросер је свему томе крив!“

У том тренутку уђе девојка унутра и пријави да нека дама жели, да говори са господином професором.

„Ко је то?“ запита Кинеман преко леђа.

„Зове се бароница Халер из Позена.“

„Пустите је нека уђе.“

Минут касније уђе са шуштањем нека стара госпођа у веома елегантној хаљини. Професор јој примаче столицу у близину своје и запита је шта жели.

„Ах, мој господине, рече нешто сипљива стара госпа, „ја бих молила за једно обавештење. Стојим ли ја пред господином професором Кинеманом, оним истим, који је написао лепу књигу против пропасти света?“

„То сам свакако ја.“

„Ја долазим нарочито из Позена, ма да ми путовање због сипње врло тешко пада, да вас лично упитам, господине професоре, да ли ви заиста сасвим тачно знате, да свет не ће пропасти 13. новембра.“

(Наставиће се.)

Ерзојави „Застави“.

Стигли 19. децембра

Криза.

Будимпешта. Гроф Андраши изјавио је данас (на нову годину) својим присталицама који су дошли да га поздраве: Морамо у уставној борби бити непоколебиви, али морамо имати пред очима и споразум. Споразум мора бити частан. Наша војска не може стајати на оном ступњу као војска других великих сила. Ако Угарска не прими веће терете краљ не губи од угледа, ако изађе на сусрет Мађарима. Фрања Кошут рекао као је: Врло је бливу време кад ће цела Угарска бити у једном логору и тражити персоналну унију. Неки мисле да војска губи од важности ако се испуне жеље Мађара, али заборављају да је војска у већој опасности ако не може да се попуни што Угарска не дозвољава регруте. Ерзац-резервисте попуњују само $^1/_3$ војника, то стање у војсци опасно је и неможе осигурати одбрану државе. — Не може се на овај начин очувати ни досадањи углед државе Он мисли да ће у будућности наступити само продужење борбе. Биће покушаја за измирење, али досад није нађена основа зато.

Избор епархијских скупштинара.

Панчево. Избор епархијских скупштинара био је данас и текао је једногласно. Изабрани су сами радикали.

ТРАЖИМ СВОГА БРАТА

Пишту Секулу

који треба да је у **Срему** не где као слуга. Умољава се сваки, коме је познато његово место пребивања да јави то администрацији „Заставе“.

Иван Секулу

I 1338 2—3 **у Њујорку.**

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.